ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 121 — Субота, 24 април 1954

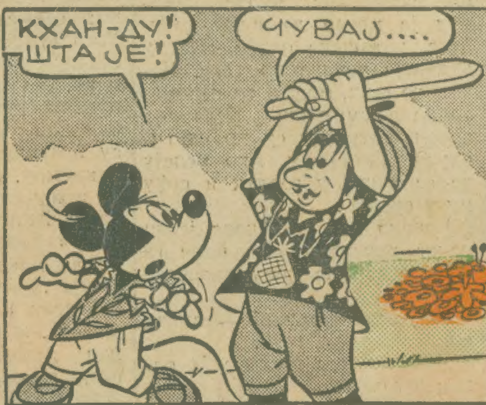

Мики трага за Мула-лом

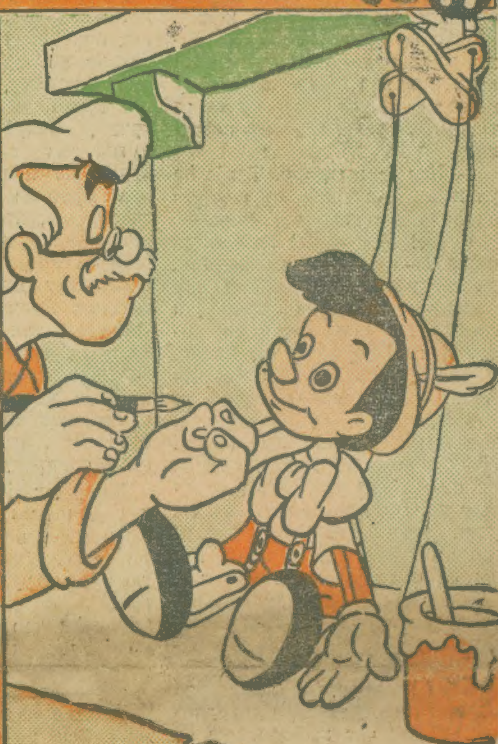
Одлазак са Хаваја

11

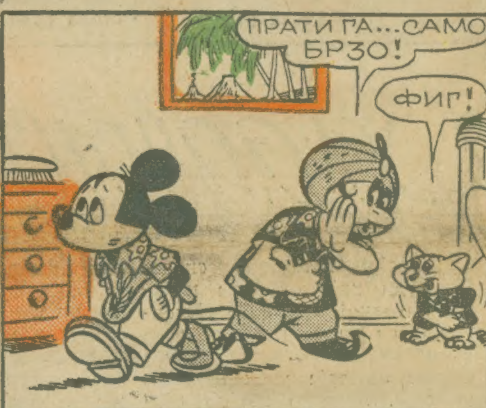

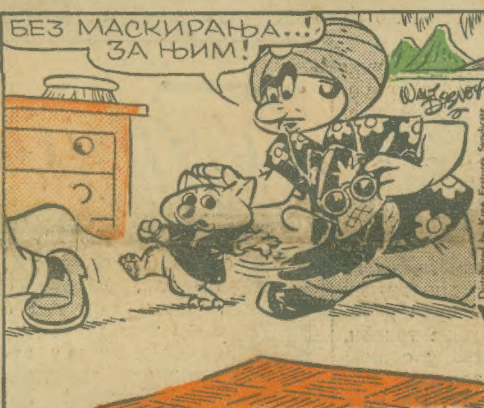

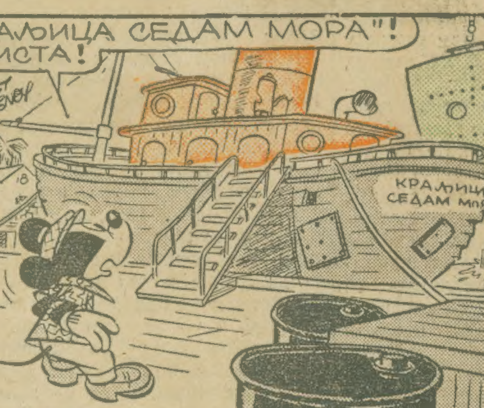

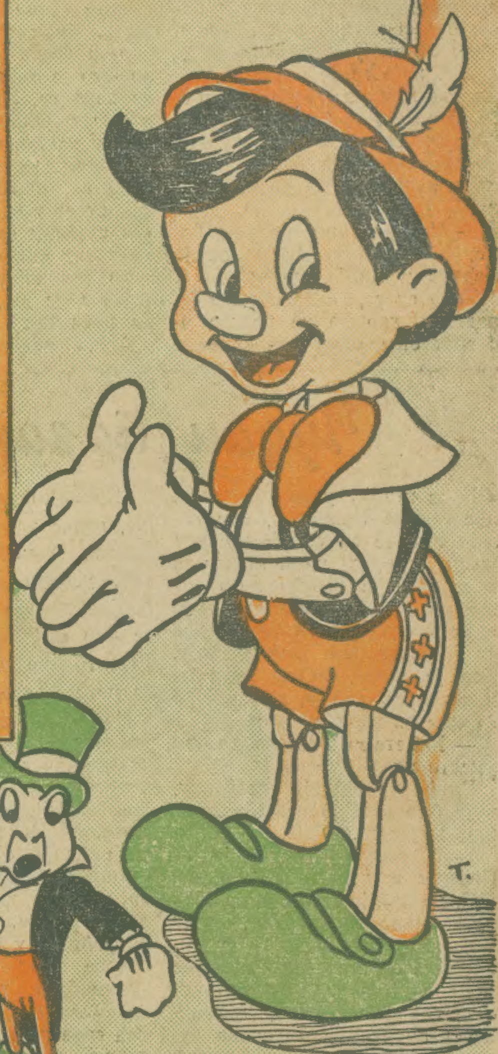

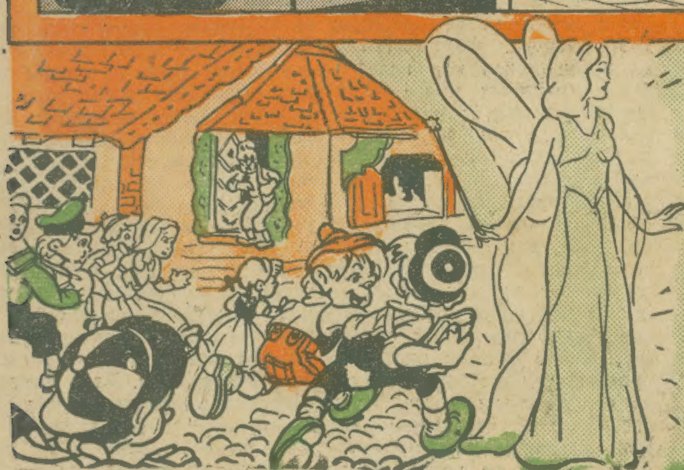

Б. Е. ИРИ

Долина плаве магле

(10)

— Морамо покушати сами нас шесторо. То ће бити игра на живот и смрт и због тога ја мислим да сваки од вас треба сам да одлучи да ли ће у њој да учествује.

— Рачунајте на мене, — упаде му у реч Аленов отац. — Ја сам, као што знате, лако могао бити мртав још пре двадесет и пет година. Ово што сад живим, то је као неки други, поклоњени живот. Према томе, ако мора да се умре, па нека.

— Рђаво остати овде. Ја покушати, — рече на то Квето својим обичним мирним гласом.

Тада Ален преведе на латински Кервудов предлог Алетхи и њеном брату, а затим њихове одговоре на енглески.

— Ензал каже да је спреман да за добро свог народа стави и свој живот на коцку. А што се Алетхе тиче, ти, Томе, мислим да знаш... — Он се насмеши кад примети сјај у њиховим очима, које су се за тренутак среле, а затим настави:

— Нас је шесторо. Троје ће уз падину, а троје кроз отвор на зиду, па шта нам буде.

— Не! — прекиде га Кервуд оштро. — Петоро уз падину, да би на себе привукли сву пажњу стражара на торњу, а само један кроз отвор на зиду. И то ћеш бити ти, Алене.

— Не, него ти, — одговори Ален. — Ти можеш брже да трчиш, те су, према томе, и твоји изгледи на успех већи... Нећу ништа да знам, — рече он оштро кад је Кервуд покушао да му противречи. — Не ради су ту о теби, мени или икоме од нас појединачно. Ради се о свима нама као људима, о свету коме припадамо. У питању је спас свега онога што нам је драго и што волимо.

Хтео не хтео, Том се морао сложити са Аленовим предлогом. Један час касније, кад су сви остали већ спавали дубоким сном уморних људи, они су се искрали из зграде и изишли у неосветљени град, у коме је владала мртва тишина. Ноћну таму разбијала су само два снопа јаке светлости уперена на два супротна краја долине.

Без иједне речи Кервуд се руковао са Аленом. Стисак њихових руку говорио је више од ма каквих речи. Затим, мало оклевајући, пришао је Алетхи, која га је гледала очима светлим од уздржаних суза, и нежно је пољубио у оба образа. Осталима је у знак поздрава махнуо руком и нагло се окренуо на другу страну.

— Чекај на мој сигнал, Томе, — добаци Ален док је Кервуд журно одмицао.

Тако су се, готово без речи, растали, као да не полазе у сусрет опасности, већ на неки кратак излет после кога ће се опет састати. Кервудова висока, снажна фигура ишчезла је ускоро у тами.

Ален је повео своју групу према падини. Кад су стигли до њеног почетка, погнули су се што су више могли и опрезно допузали до ивице широког осветљеног простора. Држали су се што су могли даље један од другога. Сваки од њих знао је шта треба да чини у току бекства, као и у случају ако бекство буде успело.

Неколико тренутака Ален је стајао на ивици осветљеног простора, а затим се сагнуо, дограбио први већи камен који му је дошао под руку и свом снагом га бацио на оближњу стену. После једног секунда, кроз успавану долину одјекнуо је сличан тресак.

— Сигнал!

Уз гласан узвик Ален је полетео напред. Четворо његових пратилаца усправили су се готово истовремено и потрчали уз падину, преко осветљеног простора. Погнут, Ален је трчао, очекујући сваког тренутка да смртоносни зраци падну на њега. Али, они су пали прво на Ензала. Златокоси младић, прва жртва у њиховој утакмици са смрћу, срушио се претворен у црну, угљенисану масу. Болно вриснувши, Алетха је застала за тренутак, али је одмах наставила да трчи. Ален је једва задржао крик кад је Квето, који је трчао лево од њега, чудно поскочио и у истом тренутку пао. Друга жртва! Ко ће бити следећа?

Јецај му је загушио грло кад је његов отац посрнуо. Ален није видео кад је пао, јер је, ужаснут, одвратио поглед на другу страну. Број три!

Трчећи као у бунилу преко осветљеног појаса, Алену се у једном тренутку учинило да га неко зове. И заиста, то га је Алетха звала, довикујући му нешто на свом чудном језику. Ален се, и даље трчећи, окренуо на ону страну одакле је долазио глас, али није могао да види девојку. Да није и она...

Тада је угледа, нагло скрену удесно и у идућем секунду баци се поред ње на земљу, иза једног великог камена. Још су били у осветљеном појасу, али потпуно заштићени сенком стене иза које су лежали. Били су у сигурности, бар за тренутак. Али, још пре но што је одахнуо, Ален угледа како се, лево од њих, земљиште пуши. Трака невидљивог пламена приближава се њиховом заклону. Стражари с куле су, очигледно, опазили кад су се њих двоје склонили иза стене и сад су покушавали да их одатле отерају. Ален заштитнички обгрли бледу девојку која је дрхтала и стаде да чека крај.

Али, невидљиви ватрени зрак наједном је престао да пржи тло пре но што је додирнуо стену иза које су се налазили Ален и Алетха. Ален је одмах схватио зашто. То је могло да значи само једно: стражари са куле открили су Кервуда на другом крају долине и окренули смртоносни пламен на ту страну.

Пошто је наредио девојци да остане скривена, Ален се усправио и у једном скоку нашао се на осветљеном простору, где је стао да виче и да маше рукама. Чинио је све да пажњу стражара привуче на себе.

Болан, али у исто време и радостан, узвик избио му је из груди кад је осетио да је невидљиви пламен пао на његова леђа. Готово у истом тренутку његово одело је нестало као да се претворило у пару. Ужасна, невидљива ватра упијала му се у тело и нагонила га да скаче, да се окреће у ковитлац, као да је изгубио разум. Но, иако на ивици свести, он је знао да његово искакање на осветљен простор значи неколико драгоцених секунди које ће Кервуду можда омогућити бекство...

Златокоса девојка иза стене заклонила је очи рукама и горко је јецала. А затим, кад је подигла поглед, видела је Алена на земљи. Као гоњена неким инстинктом, она је скочила и полетела напред колико су је ноге носиле. Трчала је према тами која се простирала изнад осветљеног појаса, према сигурности и слободи.

Том Кервуд, готово луд због неизвесности о судбини осталих, трчао је и даље свом снагом, иако се камени зид који је затварао долину већ налазио иза његових леђа. У трку је превалио читав пут до места где се налазио његов авион. Стигао је баш у тренутку кад се на истоку јављала прва јутарња румен. Не заставши ни да одахне, упалио је моторе и, док су се они грејали, ставио је на задње седиште четири преостала сандука динамита, а затим је хитро ускочио у апарат.

Уз заглушну хуку дигао се велики „Даглас" у ваздух и полетео према долини. Већ после пет минута Кервуд је, угасивши моторе, начинио широк, готово нечујан круг над долином. Кад се апарат нашао изнад падине, Кервуд се нагнуо и стао да броји. Било их је четири. Четири тамне, готово црне мрље на сивој каменој падини. Један се, значи, спасао. Али, четворо их је мртвих.

Авион је већ летео изнад самог града. Још мало па ће бити изнад куле и тајанственог ваздушног брода. Кервуд је могао да види узбуђене, уплашене особе које су збуњено трчале по тргу. Неколико њих, пошто су извесно време посматрали Кервудов авион, потрчали су према ваздушном броду. Ако успеју да се дигну у ваздух и пођу му у сусрет...

Кервуд журно докопа један пакет динамита и баци га кроз отвор на поду пилотске кабине.

— Дванаесторици! — викну он.

Други пакет полетео је одмах иза првог.

— Теби, Рамоне!

(Наставиће се)

КАКО ЈЕ ПОСТАЛА ЧЕТКИЦА?

Разноврсне сликарске четкице омогућују сликарима и цртачима да лако остваре своје замисли. Међутим, требало је да прођу векови док се дошло до четкице каква се данас употребљава.

Уметници који су живели у време пре наше ере, радили су под веома тешким условима. Тако су писари морали да остварују своје замисли на камену, металу и другим тврдим предметима. За то су употребљавали тврђе „оловке", које су правили од метала, камена и костију. Али, кад су почели да пишу слова и орнаменте по кожи, папирусу и другим мекшим таблицама, онда су видели да могу употребити и нежније „оловке", па су их израђивали од стабљика разних биљака, као што су влат жита или делови бамбусове трске, папрати, шећерне репе, рогоза итд. Они су за писање употребљавали и ребарца листова разних биљака, као, на пример, ребарца палмина листа, затим цевчице од трске, па разне врсте трна итд.

Таквим „оловкама" писали су стари Египћани и Персијанци, Маје и Астеци, стари Римљани, Арапи, Вавилонци и Асирци, а сличним пишу и данас нека урођеничка племена на Целебесу и Суматри, као и нека индијанска племена у Америци.

Врх ове примитивне оловке од трске или лисног ребарца, која се умакала у мастила разне боје, постепено се претварао у неку врсту четкице, па се тако дошло на мисао да се праве четкице. Прича се да је Кинез Менг Сиен, који је иначе био војник (живео је у III веку пре наше ере), дошао на идеју, гледајући рашчешљане и размекшане врхове „оловки" од трске, да наместо њих на цевчицу стави длаку неке животиње. Кинези су у ту сврху прво употребљавали длаку питомих зечева, а касније и других животиња. Ето, тако је постала прва четкица, која се током векова даље усавршавала.

ФРИЗЕРИ У РУКАВИЦАМА

Један француски лекар скренуо је пажњу на обољење које се у последње време појавило код неких фризера. То је један екцем који се јавља на кожи руку. По мишљењу овог лекара, длачице улазе у кожу између прстију, ту се ломе и ситни делићи који остају у кожи проузрокују екцем. Зато он препоручује да фризери носе нарочите рукавице без прстију, сличне онима које носе бициклисти.

Чудан пазар

Кроз главну улицу Денвера, престонице Колорада, иде сељак и вуче за собом мршаву козу. У другој руци држао је зеца. Кад је стигао до гараже Витфилд, привеза козу за олук и одлучним кораком уђе у директорову канцеларију. Кад је ушао, метну зеца на директоров сто и, показујући палцем на козу, упита:

— Хоћете ли да примите ово уместо новца?

Витфилд, Фордов заступник, није био нимало изненађен овим питањем.

— У реду! — рекао је. — Примам вам то за 631 долар.

Сат доцније сељак је изишао из Денвера возећи нов „Форд" модела 1953 године. То су била једна од оних 600.000 нових кола која су при крају прошле године лежала у магацинима америчких трговаца аутомобилима. Продаја је постајала све тежа и требало је на неки начин побудити интересовања купаца. Зато је Витфилд у локалним новинама дао следећи оглас:

„Примамо уместо новца коње, краве или козе".

Како је морао и да одржи реч, ускоро је имао многобројне домаће животиње, али се бар ослободио 35 кола из 1953 године и начинио место за нове моделе.

Но, ма колико била од користи у први мах, Витфилдова довитљивост није довољна да отклони опасност која прети америчкој аутомобилској индустрији. После 15 година лаке продаје, производња 1953 године први пут је, и то у већој размери, надмашила могућност продаје. Док су америчке фабрике у 1952 години произвеле четири и по милиона аутомобила, у 1953 години су избациле шест милиона кола. Већ сада преко 45 милиона половних кола закрчује гараже. Поред тога, статистике показују да амерички грађани дугују још 14 милиона долара за аутомобиле које су купили на отплату.

Будите хладнокрвни

Колико би се несрећа избегло, колико би људи и данданас било у животу само да су појединци у критичним тренуцима били мало прибранији! Каткад је потребан само један обичан рефлекс па да се избегну праве катастрофе. Узмимо као пример генерала Галијенија, браниоца Париза из 1914 године, који је једне пролећне ноћи покупио све париске таксије, концентрисао војску на Марни и готово сигуран пораз претворио у победу. Таквих примера, где присуство или отсуство хладнокрвности одлучује да ли ће исход целе ствари бити повољан или не, има безброј, и то не само из рата.

Хладнокрвност не зависи ни најмање од физичке снаге. Може човек бити не знам како снажан па да опет изгуби главу пред неком изненадном опасношћу. С друге стране, нека неугледна, кржљава особа може у сличним тренуцима показати необично присуство духа и велику храброст. Ево једног примера.

Недавно се у Белгији упалио преко ноћи један мајур. Усплахирени становници покушавали су да угасе пожар, али без много успеха. Пламен се ширио и прождирао једну зграду за другом. Тада је један дванаестогодишњи дечак узвикнуо:

— Па што не позовете пожарну чету?

У општем метежу нико се тога није сетио. Кад су дошли ватрогасци, било је већ касно. Мајур је потпуно изгорео.

Утврђено је да постоје углавном три категорије људи. Најпре они који и пред највећом опасношћу хладно размишљају, издигну се изнад догађаја и одлучују онако како сматрају за најбоље. Таквих је веома мало. Највише их припада другој категорији. То су људи који се владају према приликама, крећући се од једне крајности до друге. Час су хладнокрвни, а час их обузме паника; једном приликом су врло храбри, а други пут неспособни да ма шта предузму.

У трећу категорију спадају људи које обузима паника у свакој прилици. Неспособни су да се снађу и само се повинују инстинкту. А инстинкт не даје увек најбоље решење. Морамо каткад своју природу да укротимо ако мислимо да останемо у животу. Недавно се усов сјурио на једно село у Алпима. Том приликом један сељак провео је осамдесет часова у својој штали затрпаној снегом. За све то време он се борио против сна, јер је знао да ако једном заспи више се неће пробудити. И издржао је будан све док није дошла помоћ, а онда је тог истог тренутка заспао на рукама спасилаца.

Занимљив је и случај једног Савојца који је био затрпан снегом. Да се не би угушио услед недостатка кисеоника, требало је да пробуши кроз снег рупу за ваздух. Али у ком правцу? Како га је усов захватио и оборио, он више није знао где је „горе", а где „доле". Тада се сетио да при себи има чутурицу пуну воде. Извадио је запушач и просуо воду. Вода је, наравно, пошла надоле, к земљи, а он је онда почео да буши снег у супротном правцу.

Чак и нагон самоодржања, који је у многим приликама тако сигуран и драгоцен, може да превари. Код неких обољења, уколико не познаје право стање, човек има осећај да никад није био здравији. Значи, тај нагон није никаква гарантија сигурности. Међутим, животиње, чак и домаће, сачувале су тај нагонски путоказ. Крава никад неће појести неку отровну биљку, док човеку никакав нагон не говори која је печурка отровна а која није.

Ако мачку дигнемо увис па је пустимо да падне, она ће се увек дочекати на ноге. У сличном случају човек би се сав укрутио, а то је баш најбољи начин да се при паду добро угрува. Занимљиво је да пијан човек кад пада обично се никад много не угрува, јер под утицајем алкохола заборави да се укрути. На тај начин примитивни инстинкт долази до изражаја.

Неки инстинкти које смо задржали још из примитивног доба, док је човек живео по пећинама, нису нам данас од велике користи. Често се догађа да човек остане као парализан пред неком опасношћу. То је остатак инстинкта прадавног човековог претка да се „направи мртав" при сусрету с неком зверком, знајући да зверови нападају само оно што се креће. Данас тај инстинкт парализања може имати неугодне последице. Кад се нађе у некој великој опасности, човек отвори уста да зове упомоћ, али ни гласа не може да пусти; или покуша да побегне, али га ноге не служе, те остане као прикован за земљу.

Исти је случај и са паничним страхом. Човек тада изгуби контролу над собом и чини оно што иначе никад не би учинио. Зато су толико и опасни пожари у великим биоскопским и позоришним дворанама, кад људи безглаво јуре на све стране, обарајући и газећи једни друге. Прошле године у једном мексиканском планинском селу сељаци су били окупљени у цркви. Многи од њих тада су први пут видели електричну сијалицу. Одједном, светлост се угасила. И поред опомене да се не плаше, сељаке је обузела паника у мраку. Кад се светлост вратила, у цркви је било много мртвих и рањених.

Несумњиво је да човек може да повећа своју хладнокрвност обуздавањем својих нагона. Човек то често, и не знајући, чини. Кад се нађемо пред неком опасношћу, ми обично закопчавамо капут и натичемо капу на очи. Тиме инстинктивно хоћемо да стишамо своје нерве и да се приберемо за борбу. У таквим тренуцима потребно је да останемо присебни и да чврсто верујемо да ћемо опасност лако пребродити. Има људи који тада говоре себи: „Буди присебан! Није то ништа! Најопаснији тренутак је већ прошао!"

На основу многобројних примера из своје праксе, психијатри су дошли до закључка да се болесници најпре умире кад им се говори о њиховом ранијем позиву. Тако су једном неког психијатра хитно позвали у кућу која је припадала неком инжењеру — душевном болеснику. Инжењер је био добио напад и, како је имао револвер, нико није смео да му се приближи. Психијатар је мирно ушао у собу и, не обзирући се на лудака који је био дограбио револвер, сео је поред њега и почео да га испитује о његовим последњим пројектима. Говорио је озбиљно и с пуно интересовања. Мало помало болесник се смирио, заборавио на оружје и почео да разговара с лекаром. Данас је тај човек потпуно излечен.

—БОЖУР—
СИМБОЛ ПРОЛЕЋА

Божур је несумњиво један од најлепших цветова у нашим баштама, па га зато неки и називају краљем цвећа. Он је одувек био цењен нарочито у Кини. Тамо је, заједно са лотосом, кризантемом и шљивовим цветом, сликовито претстављао четири годишња доба. Сам божур био је симбол пролећа, као и лепоте и богатства.

Као баштенско цвеће, божур се помиње још пре 1400 година, док се о дивљем божуру говори у једној кинеској књизи ода из петог века пре наше ере. Прича се да је цар Ву Ти, пре више од две хиљаде година, имао ботаничку башту у којој је почасно место заузимао божур. О његовој лепоти певане су и песме.

Дуго је божур био украс једино царских дворова. Тек у каснијим вековима он постаје приступачан и осталима. Додуше, још ни тада није могао свако да дође до овог цвета, због његове високе цене. Остало је забележено да је један жбун божура вредео колико сто комада најскупоценије тканине, а цена само једне биљке износила је колико годишњи порез десет средњих сеоских домаћинстава.

У једном кинеском документу из 11 века помиње се преко тридесет врста баштенских божура. Дивљег је, изгледа, било много више, јер се у истом документу вели да је народ у покрајини Шенси употребљавао гранчице дивљег божура за огрев. Из 14 века остало је име једног кинеског баштована који је одгајио божуре високе три метра, са цветовима величине тањира. Врсте које је он гајио носиле су живописна имена: „жута тераса“, „зелени лептир“, „плави лав који игра“, „глава црвеног лава“ итд. Занимљиво је да и данас кинески баштовани дају ређим примерцима божура слична имена.

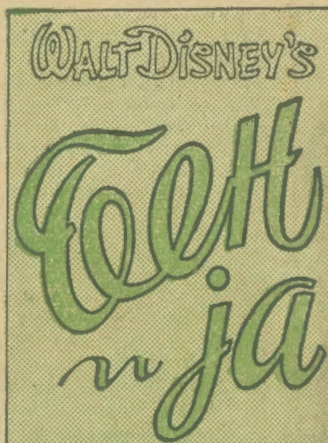
Начин гајења божура постао је у Кини традиција која се не мења. Биљке заштићују од сунца асурама, а од ветра нарочитим заклонима. Док се на западу божури расађују ујесен, Кинези их расађују крајем пролећа, кад су у пуном цвету. На пијацама се тада могу видети биљке са цветовима, чије је корење обавијено блатом.

У Кини божур није само баштенски украс, већ се употребљава и у медицинске сврхе. Сматра се да осушени корен ове биљке служи као одличан лек против болести крвотока, као и против дечјих глиста. Заједно са осталим цвећем које симболише годишња доба, божур је чест мотив у делима кинеских уметника и занатлија. Њиме се украшавају разне тканине и посуђе. На њима се често, поред божура, налази и легендарна птица феникс. Тако су заједно претстављени „краљ цвећа“ и „краљ птица“.

Селидба града подигнутог на леду

Канадски град Алкавик, који лежи иза границе северног леденог појаса, на ушћу реке Макензи, налази се у опасности због топљења леда. Његови темељи почивају на земљишту чији главни саставни део сачињавају честице леда. Постоји бојазан да топљење леда, до кога би могло доћи због наглог пораста температуре или због грејања у кућама, не проузрокује спуштање земљишта до висине нивоа реке.

Дугим испитивањем земљишта дошло се до закључка да постављање погодних темеља уопште није могућно. Због тога је канадска влада донела одлуку да се град Алкавик „пренесе“ на сигурно место. Данас, канадски урбанисти и други стручњаци траже погодно земљиште и врше припреме за пресељење овог града.

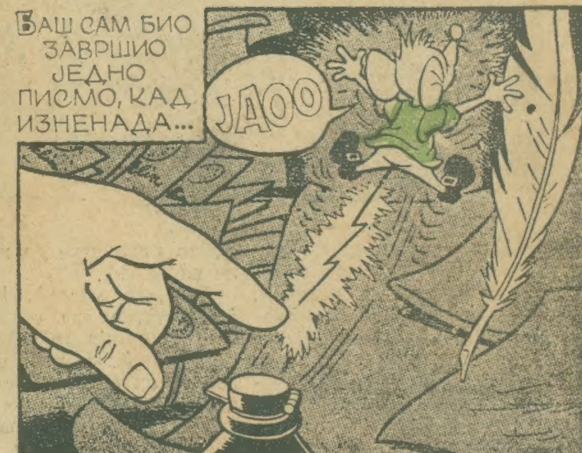

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Делови волујских кола

Волујска кола су превозно средство од давнина и изгледају веома примитивно према модерним возилима. Но, и поред тога она су се и до данас задржала и служе веома добро на изрованим и блатњавим путевима, куда од свих возила једино она могу да прођу. Иако су примитивно превозно средство, волујска кола значила оу велик напредак у оно време кад су постепено почела да замењују кирџије.

Волујска кола наизглед су једноставна, али су уствари састављена из више делова, од којих сваки има своје име. Овде ћемо набројати имена тих делова као што се чују у нашем народу:.

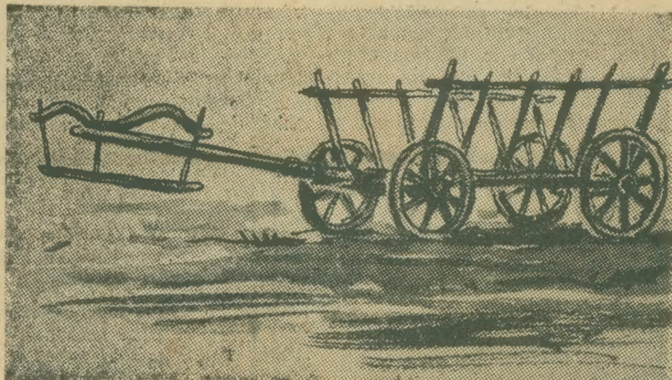
1) Четири точка; два предња и два стражња. Сваком точку средина је трупина или главчина, у коју су усађени паоци или спице. На паоце су унаоколо набијени наплаци или гобеље ,а њих, једну с другом, спајају клинови који се називају можданици или пашљаци.

2) Осовине; предња и стражња.

3) Руда.

4) Срчаница. Она везује предње и стражње точкове.

5) Сврачине (свракељице, свракуље, криваjице). Оне са срчаницом и задњим јастуком вежу задње точкове за предње.

6) Ћустек је део који је оздо привезан за стражњу осовину и за срчаницу да се стражњи трап кола не би затурио. Клин који се провлачи кроз сврачине, срчаницу и тај ћустек, а који се може померати у разне рупе срчанице, те се кола могу расточити и сточити, зове се расточник или сточник.

7) Штипци су клинови на руди којима она вуче и устavља кола.

8) Оплени (јастуци); предњи и стражњи.

9) Јастучићи, под сваким опленом.

10) Клапуша (јахалица), озго на руди за јарам.

11) Заворањ је главни клин у јарму.

12) Јарам. У њега се кошкају или ујармљују волови.

13) Јармењаче (плетњаче).

14) Палице.

15) Полица (подјармица), доњи део јарма.

16) Ластавице су рупе у трупини за паоце.

17) Чивије у осовинама, које не дају точковима да спадну са осовине.

18) Рамењаче, гвоздене, на осовини до унутрашњег краја.

19) Рукавац, онај крај осовине који улази у главчину.

20) Гривна, гвоздени обруч око главчине.

21) Тулац, гвозден, унутра у главчини.

22) Морокваша (пијавица), гвоздена, на рукавцу.

23) Канате или лотре (како за коју потребу. Канате кад се превози песак или кукуруз, а лотре кад се превози шаша, снопови, сено).

24) Душема.

25) Затвори (калкани), на канатима.

26) Ступци, којих има четири.

Канате, душему и затворе већином имају кола из источне Србије ,а лотре кола која су у употреби у западном делу Србије.

КЛАСИЦИ

У старом Риму класицима су се називали грађани прве класе. Доцније су тим именом називани истакнути писци старе Грчке и Рима. У модерној књижевности класицима се називају писци који су писали угледајући се на старе грчке и римске писце. Тим именом називају се и они писци чија дела по вредности спадају у први ред.

Најдужи тунели

У свету постоји више тунела, а овде ћемо побројати само оне који се сматрају најдужим. Симплон (Швајцарска) дугачак је 19.730 метара, Болоња—Фиренца (Италија) 18.507, Лечберг (Швајцарска) 14.606, Апулиски водовод (Апенини) 12.730, Мон Сени (Западни Алпи) 12.636, Кескед Ренинг (САД) 12.500, Арлберг (Тирол) 10.270, Тауерн (Аустрија) 8.670, Рикен (Швајцарска) 8.604, Отира (Нови Зеланд) 8.450, Ронко (Италија) 8.298, Хауенштајн (Швајцарска) 8.135, Трансандина (Аргентина) 8.100, Караванке (Југославија) 8.016, Симонсеки-Моџи (Јапан) 8.000, Кол ди Тенда (Италија) 8.000.

Нешто мало о стиху

Песнички састав може да се излаже у стиху и у прози. Ипак, стих је права одећа таквог састава.

Стих је изражајни облик склопљен према размери слогова, који долазе по неком одређеном реду и времену. Најдужи стих у нашем језику може да има шеснаест слогова и назива се шеснаестерац. Ако је овакав стих преполовљен, онда се назива осмерац, који је био веома чест и омиљен у дубровачком песништву. Најобичнији народни стих је десетерац.

Од старих класичних стихова чувен је александринац. То име добио је или по Александру Великом, који је таквим стиховима опеван, или по песнику Александру, који је први њиме певао. То је дванаестосложни стих с преломом обично у средини и на другом слогу, али има и друкчијих примера. Чувени су још: Сафин стих, тако назван по чувеној грчкој песникињи Сафо, и алкејски стих, назван по имену Алкеја, који је живео у VII веку пре наше ере.

Последња радост Николе Коперника

Никола Коперник лежао је на самрти. Стари, седамдесетогодишњи астроном дисао је тешко и убрзано, а његово срце једва је још куцало. Око самртникове постеље стајали су његови пријатељи, највећи и најпризнатији научници шеснаестог века. С многима од њих водио је некад Коперник огорчене полемике. Они су га често називали занесењаком и лудаком, јер се тако упорно држао својих теорија о васиони, које се нису слагале са утврђеним и од цркве одобреним „истинама“ о Земљи, Сунцу и небеским телима. Он је био непоколебљив у својим уверењима.

Вековима су људи, па и они најученији, веровали у то да је Земља непомично небеско тело које се налази у средишту свемира и да се читаво „небо“, заједно са Сунцем и осталим небеским телима, окреће око ње. Ту теорију изнео је још Птоломеј, познати александриски астроном и математичар. Читавих тринаест векова човечанство је веровало да је небески свод начињен од чврстог материјала, да се окреће око неке џиновске осовине и да су звезде на њему добро прикуцане да не би пале на земљу.

Још као младић, Коперник је прочитао све старе књиге о астрономији до којих је могао да дође. Из ноћи у ноћ седео је он на врху једне куле и посматрао небеска тела, пратећи пажљиво њихово кретање. Но, уколико их је дуже посматрао и проучавао, он се све више удаљавао од Птоломејеве теорије о Земљи као центру васионе. Он је, најзад дошао до закључка да се Сунце не креће око Земље, већ да се Земља и све остале планете окрећу око Сунца.

Али, такав његов закључак претстављао је у оно време не само револуцију у астрономији, већ и напад на цркву и њено учење. Црква је учила да је бог створио земљу као центар васионе, да је она зато најважније небеско тело, око кога се окрећу, као покорна пратња, сва остала. Само јеретик, говорили су свештеници, може да тврди да Земља, коју је бог створио, није центар васионе. Тиме се, по њиховом мишљењу, није устајало само против једне астрономске теорије, већ се одрицала вредност једном божјем делу.

Своја запажања и закључке Коперник је скупио у једну књигу, коју је веома савесно и брижљиво припремао. Али, он је знао да би њеним објављивањем стекао не само много непријатеља, већ да би то претстављало праву опасност по његов опстанак и живот. Због тога је годинама држао рукопис скривен, допуњавао га, исправљао и спремао за будућа поколења. Међутим, кад је 1543 године оболео и остао делимично парализован, Коперник је одлучио да штампа своју књигу.

Стари астроном осећао је да му се ближи крај. Он се смрти није бојао, али му је била тешка помисао да ће умрети пре но што његова књига буде штампана. Поред тога, бојао се да га Андреус Осиандер, његов познаник и лутерански проповедник, ипак не превари. Наиме, још много пре но што се Коперник разболео, Осиандер, који се у слободним часовима бавио астрономијом и математиком, наговарао га је да објави своју књигу, али не у облику изграђене теорије, већ само као низ занимљивих хипотеза за које не би дао никакве доказе. Осиандер је тврдио да би на тај начин књига могла да прође и да се црква не би осетила нападнутом и увређеном. Коперник је то одбио, јер је желео да човечанству каже истину о васиони и о тлу на коме живи.

Сунце је већ давно било зашло и у соб[.] болесног астронома увлачила се тама. Изненада, неко је закуцао на врата. Био је то шегрт из штампарије који је астроному на самрти донео први отштампани примерак његове књиге „De revolutionibus orbium coelestium“ (О кретању небеских тела). Коперник је узео књигу дрхтавим рукама, а на лицу му је блистао осмех. Покушао је да је отвори, али није имао снаге. Лагано је склопио очи.

Коперник је видео само насловну страну своје књиге. Да је успео да је отвори, сазнао би да га је Осиандер ипак преварио. Не поштујући Коперникову жељу, он је написао предговор, у коме је рекао да је то „само занимљива претпоставка“. Предговор није потписао, тако да је будући читалац морао да стекне утисак да га је сам Коперник написао да би се унапред обезбедио од напада цркве. Изгледало је да је стари астроном жртвовао истину да би избегао прогоне.

Али, Коперник није окренуо насловну страну и умро је задовољан што је видео своје дело отштампано.

НАЈСТАРИЈЕ ПОЗНАТО ЖИВО БИЋЕ

За најстарије остатке живих организама који су досад нађени сматра се такозвани „corycium enigmatikum“. Он изгледа као џак за угаљ, а пронашао га је научник Седерхолм, у Финској, у земљишту у коме нема фосила. Дуго се у научном свету расправљало о томе да ли се овде ради о минералним формацијама, или о живим организмима. Проблем је најзад решен 1948 године, кад је научник Ранкам, мерењем угљених изотопа, закључио да су у питању фосили живих организама. Према томе, „corycium enigmatikum“-и били су жива бића, преци алга, који су морали живети пре више од 1.300 милиона година.

Вода у старом Риму

Рим је и данас познат по својим многобројним јавним чесмама. Он за ово дугује не само модерним водоводним уређајима, већ и вековној традицији, јер је у старо време био исто тако добро снабдевен водом као и данас, ако не и боље, као што сматрају неки историчари.

До четвртог века пре наше ере у Риму није било водовода, већ је становништво пило бунарску и речну воду. Први јавни водовод саградио је 312 године Апије Клаудије, песник, политичар и цензор римски, познат и по чувеном друму, који је по њему добио име „Виа Апиа“. Доцније су по угледу на Апија Клаудија и други римски државници и богаташи, или пак цареви, подизали водоводе о свом или о државном трошку, тако да их је у IV веку наше ере било укупно седамнаест.

Није био нимало лак задатак снабдети водом милионску варош као што је био Рим у доба свога процвата, утолико пре што добре воде није било у непосредној близини града, а у оно време нису постојале машине које би воду из бунара или реке терале на висину. Стога је Рим добијао воду из оближњих планинских области. У ову сврху подизане су нарочите грађевине налик на мостове, акведукти, дуге много километара. Акведукти су прелазили преко поља, јаруга, мочвара и река и по њима је у град текла, као по вештачком речном кориту, свежа вода, која се потом у самом граду цевима спроводила до појединих чесама. Грађење акведукта претстављало је веома сложен посао. Да би се савладале теренске препреке, засвођени лукови акведукта морали су понекад бити високи и до 34 метра, те је њихово подизање захтевало велику умешност инжењера и мајстора.

Стари Римљани били су поносни на своју воду. Познати природњак Плиније Старији, хвалећи воду коју је у Рим довео претор Квинт Марције 144 године пре наше ере, вели да је то најхладнија и најздравија вода на свету и да су је Риму сами богови поклонили.

Акведукти су снабдевали водом многобројне јавне чесме и купатила, па и приватне куће. Ово је било могућно стога што је у град долазило милион и по кубних метара воде дневно, количина којој би многи градови и данас могли позавидети. Пре него што би се пустила у чесме, вода се сакупљала у резервоаре, којих је у Риму било 40, а затим филтрирала.

Остаци многобројних римских акведукта и данас се могу видети, и то не само у Риму и околини, већ и по провинцијама, па чак и у Француској. Али, најзанимљивије је то што неки од ових старих водовода још и данас постоје и — раде. Већ поменути Марцијев водовод преправљен је и поново пуштен у употребу пре неких 80 година. Други, такође веома познат водовод, који је подигао Августов зет Агрипа, ради непрекидно [.] 9 јуна 19 године пре наше ере — до данашњег дана.

Животиње риболовци

Риболов нису измели људи, нити су они једини који се њиме баве. Многе животиње већ више милиона година хватају рибу на разне начине и њоме се хране. Неке од њих толико су се усавршиле у овоме да данас употребљавају читав низ мајсторија да би се дочепале плена, док је код других, дугим развитком, дошло до анатомских промена извесних делова тела, које су имале за циљ да животињи што више олакшају риболов.

Свако зна да пецачи стављају на удицу црвића као мамац за рибе. Но, крај обала Америке живи једна врста црва, дугачких и до петнаест метара, који сами себе стављају као мамац рибама. Они се увију у котур, а главу истуре напоље. Кад наиђе каква неопрезна риба и покуша да прогута главу, мислећи да је то неки црвић, црв-риболовац чврсто се припије уз њу и почне да се одмотава. Риба се отима, али је загрљај све чвршћи. Кад потпуно исцрпе своју жртву, црв почне да је једе. За кратко време, сем коштаног скелета, од ње ништа није остало.

И јужноамерички јагуар познат је као вешт риболовац. Он као удицу употребљава свој — реп. Јагуар обично стане у плићак, недалеко од обале, и удара репом по води или равномерно маше по њој. Заинтересоване овим, рибе приђу репу у великом броју и почну да га штрпкају. Тада је довољно неколико брзих удараца шапом и јагуар је себи обезбедио дневни оброк. Све врсте дивљих мачака такође су велики љубитељи риба. Нарочито је вешта индиска дивља мачка, која с лакоћом хвата рибу крај обале. Бенгалски тигар храни се готово искључиво рибом у време високог водостаја река, кад се вода излије и рибе дођу у плићак око жбуња и дрвећа.

Занимљиво је да и домаћа мачка, кад јој се укаже прилика, покушава да лови рибу, чак и кад је сасвим сита. Тада је њен ловачки нагон јачи од урођене одвратности према води.

Инсекти и пауци, које људи често употребљавају као мамац на удицама, и сами су врло вешти риболовци. Паук-курјак из Јужног Мора постави своју паучину по мирној води као неку врсту сплава и

хвата у њој мале рибе које се крећу ближе површини. Но, највештији од свих инсеката риболоваца свакако је џиновска водена стеница из мексиканских вода, која лови чак и дубинске рибе. Неке врсте мексиканских водених паукова пуштају своју паучину као мрежу и хватају рибу која се налази два до три метра испод морске површине.

Птице такође важе за веште риболовце. То им нарочито олакшавају: брз лет, могућност лебдења изнад саме воде, оштар вид и њихово ненадмашно оружје — шиљат и јак кљун. Чапља је у стању да сатима мирно стоји у води, а онда наједном, муњевитим ударцем свога дугог кљуна налик на харпун, прободе рибу која безбрижно кружи око њених ногу мислећи од њих да су трске. Јапански рибари лове рибу помоћу корморана, неке врсте морских гавранова. Пошто их више недеља стрпљиво вежбају, они их користе за време главне сезоне као праве риболовце. Да корморани не би појели рибу коју улове, ставља им се узан прстен око врата. Они су тако обучени да сами донесу лов рибарима, а они их за сваку рибу награђују покојим залогајем.

Најјачи удар кљуном има једна врста гавранова сличних корморанима. Механизам покрета вратом сличан је механизму обарача на пушци и он омогућује птици да пробије даску дебелу и до два сантиметра. Удар кљуна ове птице у главу човека или животиње — смртоносан је. Пеликан, са својим дугачким вратом и кљуном налик на кесу, чији је врх веома оштар, комбинује у себи својства харпуна, конопца и рибарске мреже. Велики пеликан у стању је да у свом кљуну и гуши држи наједном по двадесет килограма рибе.

Ипак, од свих четвороножних животиња, а можда и од свих животиња уопште, највештији риболовац је — лисица. Народне приповетке о лисици која свој дугачки реп употребљава као пецаљку, многобројне су и врло раширене у свим крајевима света. Римски писац Клаудије Елијанус, пре две хиљаде година, говори о вештини којом лисице, помоћу репа, лове ракове и рибе. Међутим, пошто је лисица веома опрезна и лукава животиња, која бежи од човека чим осети његово присуство, још ниједан природњак није забележио да је видео лисицу како лови рибу. То донекле умањује веродостојност народних прича и многобројних старинских живописа и графике који приказују лисицу приликом риболова.

И многе друге животиње лове рибе и ракове. Познато је да пси могу на репу да улове одједном већи број ракова. Нарочито много рибе једу медведи, видре, куне и даброви. Они до плена најчешће долазе на непосредан начин: ударцем шапе. Сисари који пливају служе се у води тактиком сличном оној коју користе саме рибе за хватање других риба: непосредно их гутају или их нападају и касапе својим оштрим зубима. Занимљиво је да неке врсте риба у Индиском Океану имају сасвим другу тактику у лову. Њихово пераје које се налази у близини главе има једно меснато, дугачко и меко задебљање. Оне једноставно легну на морско дно и чекају да се друга риба ухвати на „мамац“ и угризе пераје. Тада риба-риболовац, која стално држи широм отворена уста, одмах прогута неопрезну рибу. Али, она је том приликом не вари, већ је задржава у свом једњаку. Слично сисарима-преживарима, она свој плен почне да вари тек кад огладни.

ЗЕМЉА ШЕЋЕРЛЕМА

СИЛИ СИМФОНИЈА

ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

СВИ ЗА МУЖА ШТО СЕ НУДЕ СВИ СЛАТКИШИ И КОЛАЧИ, САД ИМАЈУ ДА СЕ ТРУДЕ, ДА СЕ БОРЕ, ПА КО БУДЕ НАЈВЕШТИЈИ И НАЈЈАЧИ, ТАЈ ДОБИЋЕ ЗА НАГРАДУ ЦЕО ЗАМАК ТАТЛИЈАДУ И ПРИНЦЕЗУ МАРМЕЛАДУ.

МАРИН ДРЖИЋ

Тих недеља нико од Дубровчана није ни помишљао да крене на какав пут. Дубровником су се врзмали страни војници, пљачкаши и пробисвети. Лука и цело Приморје били су пуни ратних бродова хришћанских држава, који су, под вођством Андрије Дорија, ишли против Турака. У граду се пијанчило и пљачкало. Женски свет слабо се виђао на улицама, а капије су се рано закључавале. Па ипак, нашао се тих дана један дубровачки грађанин који је имао смелости да крене преко узбурканог мора пуног гусарских бродова, да би потражио срећу ван домовине. То је био Марин Држић. Упркос својих тридесет година, био је клерик, човек с најнижим чином у свештенству.

Непосредно пред његов пут, породица Држића запала је у велике неприлике. То је било 1538 године. Трговина коју су држали отац и синови — пропала је. Пред судом су изјавили да ће само половину дуга од 5.000 дуката моћи да исплате, и то у ратама. Велики породични дом, који се налазио близу кнежева двора, отишао је на лицитацији за хиљаду дуката. Тако је најмлађи син, Марин, са свега тридесет златника помоћи од Републике, отпловио за Сијену на студије.

Марин је пошао на универзитет да учи канонско право, али за теолога није био. Са оцем и браћом бавио се трговином, коју није разумевао, а, по речима једног нашег историчара књижевности, ретко је који свештеник у 16 веку имао мање смисла за тај позив од Марина Држића.

Рођен у пучкој породици, чији сваки члан мора нешто „озбиљно“ да ради, дванаесто дете оца Марина и мајке Анукле, млади Марин био је занесен уметношћу. Колико је у породици Држића та црта била снажна види се по томе што је његов стриц Ђоре био један од првих дубровачких песника, а рођени му брат Влахо, иначе трговац у Венецији, бавио се сликарством и дуборезом. Сам Марин, поред позоришта и књижевности, волео је и музику и свирао је на више инструмената.

У Сијени, једном од културних средишта онога времена, Марин се добро осећао, поред осталог и зато што је био далеко од очевог бакалука и банкарских послова. Поодмакао годинама од осталих студената, он је, као весељак, duховит козер и добар познавалац људи и прилика, постао веома омиљен, па су га другови изабрали за управника студентског дома и заменика ректора универзитета, на коме је било око 200 ђака. Но, како се ректор већ поодавно није бирао, он је вршио и његову дужност. Да ју је доста трављаво обављао није тешко закључити, јер се даром за организацију посла никад није нарочито одликовао. Њему је годило то што сад има засебну собу, две слуге и двоструки оброк. Но, више од студија и ректорске власти занимали су га књижевни састанци, позориште и лак живот.

Звучна титула ипак није могла да приштеди Држићу разне неприлике. Вечито натежући с новцем, он месецима није био у стању да плати храну, па су хтели да му обуставе оброке. Други пут умало га није казнила полиција зато што је присуствовао некој забрањеној претстави. И на судовима се често појављивао у разним улогама. Никад сит, стално у дуговима, он је после пет година напустио универзитет не стекавши диплому ради које је дошао, али се зато обогатио књижевним знањем.

У четрдесетој години, кад су његови вршњаци већ били на врхунцу каријере, Марин је изнова почињао живот. Тек тада се онзађаконио, да би имао од чега да живи. Али, тек сад је био сасвим незадовољан. Јутро. Црквено звоно које позива вернике буди га из кратког сна. Прошле ноћи, крај лојанице, дуго је писао и прецртавао дијалоге за своју нову комедију. Сад мора на службу. Улази у цркву неиспаван и док чита монотоне латинске текстове пред очима му искрсавају лепршави ликови из његовог будућег комада: обешењак Помет, ђаволаста Петруњела, сињорина Лаура... Ваздух је пун задаха истопљеног воска, дечји хор отеже с песмом, а Маринове мисли налазе се на сасвим другој страни. Он премишља да је то већ шеста година како га дубровачке дувне гоне и прете му судом због неплаћене кирије на кућу у којој станује. Дугова се ни до смрти неће ослободити. Браћа су једном морала да ставе интабулацију на Маринов део мајчине заоставштине да је не би разнели остали повериоци.

Овај наш најплоднији писац 16 века и највећи комедиограф живео је у време кад се Дубровник налазио на врхунцу богатства. Много пре тога цар Душан је слао у Дубровник младе људе на школовање, а младе Дубровчане доводио к себи да улепшају господство његова двора. Временом, Дубровник је изградио јаку флоту. Пристаниште је било пуно трговачких лађа, а магацини робе. Свакога дана каравани су односили еспап у далеку унутрашњост Балкана. Трговина кожом и платном, свилом и сребром, оружјем и златом силно се развила. Богаташи су имали новца и потстицали су уметнике. То је било оно чувено доба, Ренесанса, кад су школа, наука и уметност престале да буду слушкиње црквених догми. Сви велики духови онога времена, па и Држић с њима, „наместо молитава, химни богу и свецима, наместо религиозних романа, црквених приказања итд“, окренули су се слободној људској мисли и обичном човеку.

Држић је песник пука. На своју сцену, поред племића, он изводи сељаке, слуге и слушкиње, трговце, крчмаре итд. Он јасно види да племство постепено силази са историске позорнице, на коју ступају људи из широких слојева друштва. Приказујући савремене догађаје, он уствари говори о будућности, јер носилац здравог духа у његовим комадима јесте грађански сталеж, који ће надживети носиоце средњовековног поретка.

Године 1545, у Дубровнику се наједном обрео аустриски пустолов гроф Рогендорф. Мудри Дубровчани подозревали су у њему непријатеља аустриског краља, али, да би га што боље почастили, позваше Марина да шалама забавља грофа. Рогендорфу се Марин допаде и позва га код себе у службу. Знајући да му се тиме указује прилика да пропутује стране земље и види света, Држић се није много двоумио и зачас је духовнички позив заменио — собарским. Али, ни ту се није дуго скрасио, као ни у својим доцнијим службама, као што је била служба у уреду за промет сољу, у коме није остао ни пуну годину. Кад год би остао без зараде, а то се често дешавало, одлазио би својим имућним пријатељима, чије богате трпезе понекад недељама и месецима није напуштао.

Држић се носио мишљу да измени застарели олигархиски систем у републици, па је имао и план да створи нову владу, у којој би власт делили напола властела и претставници грађанства. Снаге које би тај план оствариле он није налазио у самом Дубровнику, у народу, већ на страни. Но, тоскански војвода, у кога се он највише уздао, није се интересовао за унутрашња питања Дубровачке Републике, па је Држићев план пао у воду. Али, да је он углавном имао право кад је критиковао способности племства да управља државом, као доказ може да послужи и то што су и сами племићи, истина много касније, извршили подмлађивање својих редова уводећи у свој сталеж свеже снаге из угледнијих трговачких породица.

Уморан од живота, али задовољан својим књижевним радом, писац „Дунда Мароја“, „Скупа“, „Манде“ и „Новеле од Станца“ умро је 1567 године у Венецији. Било му је тада близу шездесет година.

ЦЕНА КЊИГА У СТАРО ДОБА

Пре проналаска штампе књиге су биле скупе, јер их је требало руком писати и преписивати. У Старом веку оне су биле још скупље, пошто није било хартије, већ се писало на кожи или папирусу. Цена појединих таквих списа достизала је баснословне износе. Ево неколико примера.

Грчки филозоф Платон (429—347 пре наше ере) дао је једном три талента за списе једног филозофа из Питагорине школе. Прави појам о висини ове цене добиће се тек кад се има у виду да је један таленат садржавао злата колико некадашњих наших пет хиљада златних динара, а усто је у оно време вредност злата била неколико пута већа него данас.

Аристотел (384—322), ученик Платонов и један од највећих светских умова, платио је за списе другог једног Плановог ученика пет талената.

Птоломеј Филаделф (III век пре наше ере) дао је за оригиналне рукописе Софокла, Еврипида и Есхила петнаест талената.

Историчару Плинију Млађем (I век наше ере) нудили су за његова дела десет талената, што би за данашње прилике био заиста огроман ауторски хонорар.

У раном Средњем веку владала је велика оскудица у књигама, па су појединци тешко могли да дођу до њих. Готово све књиге биле су својина манастирских књижница. У то доба један рукопис вредео је више него читаво имање.

Кад је средином 15 века почело штампање књига, цена им је одмах пала. Док је дотле за један писани примерак Библије плаћано по неколико стотина талира, штампани примерак стајао је 7—8 пута мање.

Проналазак штампе утицао је не само на снижење цена књиге, него и на ширење просвете. Док је у другој половини 15 века у Европи штампано нешто преко 30.000 књига, у току 16 века број штампаних књига попео се на близу 300.000. У доцнија два века тај број стално расте, да у 19 и 20 веку достигне астрономску величину.

ЉУДИ – „ПТИЦЕ“

Давнашњи сан човеков да се одвоји од земљине површине и да лети кроз ваздух остварен је почетком овог века изградњом машина за летење — авиона. Но, то није оно чему су тежили многи пионири ваздухопловства: да лете сопственим снагама, помоћу крила, као што то чине птице. Они су у почетној фази развоја ваздухопловства дали велике жртве за остварење свога сна, а још и данас има конструктора који, и поред свих неуспеха, не напуштају ову идеју. Они сматрају да ће човек летети у правом смислу речи тек онда кад буде могао да стави неки једноставан апарат на леђа и да се вине у ваздух из своје баште, са крова или прозора своје куће, да обави какав мали свакодневни посао.

Још у 18 веку француски хроничар Ретиф де ла Бретон заносио се могућношћу летења помоћу крила прикачених на леђима, па је за собом оставио и један цртеж ових крила. Међутим, сви његови покушаји да узлети остали су без успеха. У истом веку маркиз де Баквиј бацио се са једне велике зграде у Паризу, надајући се да ће се одржати у ваздуху уз помоћ малих крила на рукама и ногама. После „лета“ од неколико десетина метара, Баквиј је пао у једну лађу насред Сене.

Прве озбиљније покушаје летења и одржавања у ваздуху сопственом снагом извршио је

Немац Лилиентал у другој половини 19 века. Он је конструисао један апарат са крилима, која је покретао окрећући ногама нарочите педале. Са овим апаратом он је летео преко 2.000 пута, скочивши претходно са неке узвишене тачке. Све до свог трагичног, последњег лета, 1896 године, Лилиентал је упорно веровао да ће пронаћи тајну летења помоћу крила.

Пред Други светски рат истицао се својим покушајима летења Американац Клем Сон. Он је између раширених руку и ногу имао разапета крила начињена од нарочитог платна. Циљ му је био не летење, већ што дуже одржавање у ваздуху и лагано спуштање. Пред великом масом света на аеродрому у Вилакублеу, недалеко од Париза, он је искочио из авиона на висини од 2.000 метара. У почетку је све ишло добро, али је постепено добио тако велико убрзање да је на висини од хиљаду метара морао да отвори прво један, а затим и други падобран. На несрећу, падобрани су се замрсили и човек-птица стропоштао се на земљу.

Највећи присталица летења сопственом снагом данас је свакако Француз Валентен. Слично Клему Сону, и он има разапето платно између руку и ногу. Но, Валентен је знатно усавршио вештину летења. Мада његова крила имају површину од свега једног квадратног метра, он се вештим виражима одржава у ваздуху и спушта се ка земљи попут птице. Ипак, досад му још ниједанпут није успело да се спусти на земљу само уз помоћ свога апарата, јер добије сувише велико убрзање. На пет стотина метара од земље он је увек приморан да отвори падобран.

Летење помоћу крила, слично птицама, ставља пред конструкторе многобројне проблеме. Човек не располаже довољном снагом у односу на своју тежину. У том погледу птице су кудикамо снажније и издржљивије. Израчунато је да најјачи спортиста може у току једног сата да развије највише пола коњске снаге, док најлакше туристичке авионе покрећу мотори од 50 коњских снага. Недавно су Немац Хеслер и Италијан Роси направили апарате за одржавање у ваздуху, планере, који су могли да лете неколико стотина метара помоћу елисе коју је покретао мотор од свега 0,9 коњске снаге. То је, дакле, врло близу људских могућности. Међутим, помоћу овако мале снаге ови апарати нису могли да се пењу.

И људи су радиоактивни

Недавно је начињена направа која је у стању да мери радиоактивно зрачење људског тела. То је, уствари, један цилиндар са челичним зидовима у који улази особа чију радиоактивност треба утврдити. Простор је доста узан и боравак у њему није угодан. Цилиндар је окружен нарочитом течношћу, у којој, под утицајем гама-зракова, долази до извесног треперења. Све ово заштићено је од спољних, случајних зрачења једним оловним омотачем дебелим дванаест сантиметара.

Као што је познато, сваки човек претставља мали природни радиоактивни извор. Особа тешка 70 килограма садржи 150 грама калијумових соли, а оне образују у човеку три изотопа — 39, 40 и 41. Кад калијум 40 испушта бета и гама-зраке, радиоактивност тела износи отприлике 80 трептаја у секунди.

Помоћу овог проналаска биће могућно да се у свачијем организму тачно утврди и количина калијумових соли, што је од велике важности при лечењу извесних болести.

АТОМСКИ бифтек шаргарепа трешња боранија итд

Ништога дана, као и обично, неколико професора универзитета у Мичигену водило је невезан разговор. Неочекивано, један од њих завукао је руку у џеп свога капута и извадио некакав омањи завежљај. Кад га је одмотао, појавио се комад свежег говеђег меса.

— Бифтек! — узвикнуо је зачуђено један од њих.

— Да, бифтек! — одговорио је овај.

Колеге су биле изненађене, а њихово изненађење постало је још веће кад им је

сопственик бифтека саопштио да се месо налази у завежљају тачно годину дана, а да се нимало није укварило.

— Како сте то успели? — питали су га радознало.

— Врло лако! — одговорио им је он. — Помоћу атомског зрачења!

Као све органске материје, и храна садржи микроорганизме који је кваре. Али, ако се јело стави на неко место где је температура испод нуле, или ако се конзервише у лименој кутији из које је извучен ваздух, бактерије ће бити уништене, или бар неће моћи да се множе, па ће тиме храна бити сачувана од кварења.

Па ипак, догађа се да бактерије укваре и овако конзервисану храну. Али, ако се јело, заједно са свим микробима који се налазе у њему, стави под атомско зрачење, оно ће потпуно уништити способност размножавања ових сићушних организама. По завршеном зрачењу микроби могу да живе највише још двадесет минута, а онда угину, не оставивши потомство за собом. Ако се после оваквог зрачења комад меса стави у нарочиту кутију или омот који ће га штитити од микроба из ваздуха, нема никаквог разлога да се органска материја заувек не сачува од пропадања. Тако каже теорија. Пракса је, истина, добрим делом потврдила ову претпоставку, али још нису решена сва питања која се постављају у току овог, наизглед једноставног, процеса.

Кад се једнога дана усаврши овакав начин конзервисања хране, човечанство ће од њега имати огромне користи. Домаћице неће морати да излазе сваког дана из куће ради куповине свежег меса, воћа и поврћа. Било да је у питању риба, спанаћ или трешње, оне ће купити одједном већу количину ових намирница, оставиће их настрану и употребљаваће их повремено, док се не потроше. Тако ћемо у свако годишње доба имати све врсте воћа и поврћа — у свежем стању.

Данас постоје углавном два начина за конзервисање хране атомским зрачењем: гама-зрацима, које испуштају извесна тела, као например радиоактивни кобалт, и бета-зрацима, које производе велики електрични апарати високог напона.

До употребе радиоактивног кобалта у ову сврху дошло се, такорећи, случајно. Године 1951, амерички стручњаци за атомску енергију питали су се да ли би се могле некако искористити оне силне тоне опасног радиоактивног талога који се гомила по атомским фабрикама. Да ови некорисни отпаци не би штетили живим бићима, смештају их у подруме обложене челиком и бетоном, или у челичне сандуке које потом бацају у морске дубине. Пошто је овакво отстрањивање радиоактивних отпадака веома скупо, Комисија за атомску енергију ставила је у задатак универзитету у Мичигену да испита могућности њихове употребе. Тако се дошло до овог значајног открића.

Универзитет располаже са сто штапића радиоактивног кобалта, у величини обичне писаљке, који се налазе у нарочитој бетонској згради чији су зидови дебели више од једног метра. Штапићи су загњурени три метра испод површине воде, јер вода служи као заштитна маса против зрачења. Кад се укаже потреба да се изврши опит са зрачењем хране, кобалт се извлачи из воде помоћу штипаљки, којима се рукује из даљине, помоћу огледала.

Овакве мере предострожности неопходне су ако човек не жели да оболи од „радијумске болести". Цео процес научници прате искључиво преко преносних огледала. Једно огромно звоно под којим се налази храна, помоћу нарочитог механизма, упућује се у правцу шипчице радиоактивног кобалта. Пошто „покретни послужавник" са звоном стигне на десет сантиметара од места зрачења, звоно почне да се лагано окреће око своје осовине и, тек кад опише цео круг, продужава свој пут.

Храна конзервисана атомским зрачењем може се јести, кажу, и после много година, само је потребно да се добро заштити од ваздуха, боље рећи од микроорганизама који се у њему налазе.

Можемо се сада запитати: није ли овако зрачена храна и сама постала радиоактивна, па према томе и опасна за човечји организам? Међутим, тога се не треба плашити. Једна материја може да постане радиоактивна једино ако у њена атомска језгра продру нуклеарне честице које су произишле из неког јаког извора енергије, као што је например атомска бомба. Према томе, зраци који стерилишу храну не чине је нимало опасном, јер нису у стању да продру у језгра њених атома. Зрачена храна има исти укус као и незрачена, без обзира после колико се времена једе.

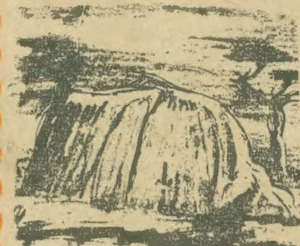
Други начин конзервисања хране зрачењем обавља се помоћу Ван де Графове направе у нарочитој бетонској одаји. На таваници се налазе отвори слични топовским чељустима, испод којих промиче бескрајно платно натоварено храном. Главни део Ван де Графове направе налази се на спрату изнад ове одаје и има за задатак да ствара напон од три милиона волти. Електрони који настају на спрату „испаљују" се кроз отворе на таваници из нарочитог „топа" и тако се врши стерилисање.

Који је од ова два начина бољи, још се не зна. Али кад је наука била у стању да дође до овако крупних резултата у конзервисању хране, свакако ће ускоро решити и ово последње питање.

ВЕРОВАЛИ или не...

КАМЕН СМРТИ У ЈАПАНУ

У Насо Јуноту, у Јапану, налази се један камен висок два, а дугачак три метра, коме не сме да се приближи ниједно живо

биће. Двеста метара у кругу око њега не расте ниједна биљка, а птице и инсекти никад не слећу на њ. То је зато што из камена и испод њега избијају смртоносни отровни гасови. Опасност је нарочито велика кад је време потпуно мирно. Тада ветар не разноси гасове, већ се они задржавају око камена.

НАГРАДА КОЊУ — ПОБЕДНИКУ НА ОЛИМПИЈАДИ

Године 400 пре наше ере на једним олимписким играма прве на циљ стигле су двоколице у које је био упрегнут коњ "Тероне". За тај успех коњ је добио необичну награду: наименован је за почасног управника старогрчке насеобине Агригента на острву Сицилији.

ШТЕДЉИВИ РИБАР

Едгар Џјус, рибар из једног малог места на обали реке Мисисипи, познат је међу својим друговима не само као вешт алас, већ и као велики штедиша. Прошле године Џјус је тукао свој сопствени рекорд у штедњи: помоћу једног јединог сувог скакавца који му је служио као мамац он је уловио 27 риба. Џјус је то постигао на тај начин што је веома пажљиво вадио мамац из уста уловљених риба и поново га стављао на удицу.

„ПРАВЕДНОСТ" ПЕДРА СВИРЕПОГ

Педро Свирепи (1334—1369), краљ Кастилије, убио је једном због неке ситнице једног свог поданика. Иако је био веома свиреп — због чега је и добио свој надимак — Педро је увек тврдио за себе да је правичан и да не дозвољава да иједан злочин у његовој држави остане некажњен. Зато је за учињени злочин и самог себе „осудио" на смрт.

Пресуда је чак била и „извршена", али на тај начин што је џелат отсекао главу једној статуи која је претстављала Педра Свирепог.

КРОЗ ИСТОРИЈУ АТОМА

НЕВОЉЕ ПУТНИКА МИНУЛИХ ВЕКОВА

Данас пут од крчме до ресторана није тешко превалити. Често је довољно прећи само с једне стране улице на другу. Али, ако тај пут посматрамо кроз историју, онда он постаје наједном неизмерно дуг, отприлике као и прошлост човечанства.

У античко доба, у коме се врло много путовало, путници су се често жалили на неудобност гостионица и крчми. Гостионица је уз друмове било доста и у њих су свраћали

уморни путници да се одморе и окрепе, као што су то чинили и стотинама година доцније. Тамо би били послужени, али не као ми данас, већ за столом за којим је јео и гостионичар са својом породицом, и то обично оним јелом које је он спремио себи за ручак.

Гостионице и крчме имале су и своју послугу. Између гостионичара и послуге закључиван је уговор о правима и дужностима једних и других. Тако се 8 јануара 8 године пре наше ере обавезала нека Протарха да проведе као келнерица у крчми газдарице Тафезијес три године. Газдарица се, пак, обавезала да јој до истека рока од три године не може отказати службу ако савесно буде вршила своју дужност, да је храни, одева и плаћа. За све разбијено посуђе имала се накнадити штета одбијањем од Протархине плате.

Пошто отседање по крчмама и гостионицама очигледно није било нарочито пријатно, то су се путници довијали на тај начин што су отседали код неког познаника, а богатији су путовали "колима за спавање". Како су тачно изгледала та кола, не уме нико да каже. Зна се само толико да су била гломазна и да нису много труцкала, пошто се у њима за време вожње могло писати. За Нерона веле да је приликом путовања водио са собом караван од хиљаду оваквих кола.

Но, не треба мислити да и у то време није постојало већих и бољих хотела. Било их је, мада веома мало. Тако је у бањи Епидаурос постојао хотел са 180 соба. У Олимпији, где су одржаване олимписке игре, постојао је велики хотел „Леонидајон". Он је подигнут 400 године пре наше ере из средстава које је приложио богати Грк Леонидас и служио је за смештај угледнијих гостију. Остали посетиоци олимписких игара спавали су напољу, под ведрим небом.

Из свега овога види се да путници у Старом веку нису били у завидној ситуацији што се тиче исхране и смештаја на путу. Поред крчми, у којима се точило углавном пиће или добијала оскудна храна за гостионичаревим столом, остајала им је још једино могућност да храну носе са собом или да узимају кувана јела из нарочитих кухиња, каквих је, например, било у Помпејима.

Први прави ресторан у данашњем смислу отворио је неки Буланже, 1765 године, у улици Пул у Паризу. Изнад улаза ставио је, у духу тада већ снажног потсмешљивог става према религији, следећи натпис на латинском језику: "Дођите к мени, о, сви ви који патите од стомака и ја ћу вас окрепити" (... et ego restaurabo vos). Ово „restaurabo vos" (окрепићу вас) обишло је као муња цео свет и отада се сваки локал у коме има нешто боље да се поједе назива — рестораном.

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Овде ћемо вам дати животопис прве жене књижевнице у српској књижевности.

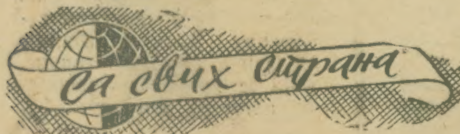
Она се родила у селу Буковцу, у Срему, 1830 године. Образовала се сама у кући свога оца, сеоског свештеника. Читајући жудно, она је и сама почела да пише и да се дописује са људима од пера. После очеве смрти настали су врло рђави дани за њену породицу, па она прелази у Србију, где живи од пријатељске помоћи. Умрла је у Београду 1877 године.

Да ли сте се сетили која је то књижевница? Ако нисте, читајте даље.

Почела је да пева још као млада девојка, пре 1848 године. Штампала је стихове по разним српским листовима и часописима, а збирке стихова у три маха (1850, 1855 и 1869). Њена поезија је готово искључиво патриотска и поучна, али сувише пригодна, без осећања за стих, метрику и језик. Иако је уживала велики глас као песникиња и много полагала на своју поезију, она није имала већи песнички таленат. Много бољи је њен песнички дневник „У Фрушкој Гори” (три књиге — 1861, 1862, 1866). То су интимне белешке писане из дана на дан; исповести једне идеалисткиње коју живот обмањује и ломи, девојачке сањарије, родољубива маштања. Али, тај дневник је леп документ за познавање тога доба. Оцењујући је тако, Скерлић каже да је она уопште занимљивија као књижевна појава но као писац, а њен трагични живот поетичнији је него њено песничко дело.

Ако се ни сад нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Милица Стојадиновић-Српкиња)

ЖИТНЕ ЈАМЕ

Данас постоје нарочити магацини са модерним постројењима у којима жито може дуго да се сачува. Међутим, у Средњем веку код нас те житнице биле су доста примитивне. Градиле су се од камена, доцније од дрвета, а у ту сврху служиле су и обичне јаме. То је зависило од имовног стања појединца или установе. Себри нису имали зидане и дрвене житнице. Они су мање количине жита држали у кошарама, а веће, ако су их имали, чували су у житним јамама, које су копали у дворишту. Пошто би јаму ископали и земљу избацили, онда би стране јаме добро набили и огорели ватром, па жито у њу сасули. Све би то поклопили каменим плочама, по којима би посули и добро поравнили земљу, тако да нико сем власника није знао где се жито налази.

КОЛОЊСКА ВОДА КАО „ЛЕК”

Неки немачки лекари у XVIII веку приписивали су колоњској води лековита својства. О томе је 1727 године дао једну изјаву и медицински факултет у Келну. „Колоњска вода, — каже се у тој изјави, — може да служи за унутрашње и спољне потребе. За унутрашње потребе узима се једном или више пута по 50 до 60 капи колоњске воде, која се сипа у вино, воду, топлу супу и друге течности. Тако она може да послужи као лек против тровања, задаха, лупања срца, главобоље, затвора, болова у трбуху, зубобоље, опекотина, подагре, а исто тако помаже и животињама.”

ОСТРВА КОЈИХ НИЈЕ БИЛО

Познато је да поједина острва у морима и океанима ишчезавају услед дејства вулкана. Многи су их морепловци видели, а неки су били и сведоци њиховог ишчезавања. Али, у пределима Јужног Пола морепловци често мисле за ледене санте да су острва. Такав је случај био са Нимродовим Архипелагом, Смарагдним Острвима иРојал Компани Острвима. Дуго су она бележена на картама Јужног Леденог Мора. Та „острва” откривена су почетком 18 века. Нико их, сем људи који су их открили, није видео. Сматра се да су ти људи били више риболовци него истраживачи. Сад се зна да су то уствари ледени брегови необично великих димензија, који дају утисак копна. На модерним картама они се више не бележе као острва, јер то и нису.

ГАРДА

Гарда је нарочита риболовна направа која служи за лов на моруне и другу крупнију рибу на доњем Дунаву. Она се састоји од два плота, који се упоредо ставе у плитку, али брзу воду све до дна, а врхови им допиру до површине. На оној страни одакле тече вода на првом плоту направљена је велика рупа, која се на супротној страни, на другом плоту, сужава. На том ужем делу разапета је мрежа. Понесена силином воденог тока, риба уђе у већи отвор, а одатле у мрежу. Гардом се лове рибе у одређено време, обично када почну долазити у великом броју из Црног Мора у Дунав да тамо положе икру.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

УНУТРАШЊОСТ ЗЕМЉЕ

Научнике не престаје да занима питање да ли је унутрашњост наше планете у чврстом или у течном, усијаном стању. На то питање можда ће у догледно време дати сигуран одговор Ламонт-опсерваторија за геологију Колумбија-универзитета, где је конструисан сеизмограф који је у стању да бележи сваки, па и најмањи, потрес у земљиној утроби. По кретању таласа, онако како их апарат бележи, стручњак је у могућности да утврди облик и састав средине кроз коју они пролазе.

Своје „ватрено крштење“ нови апарат је издржао 4 новембра 1952, кад је на полуострву Камчатки дошло до земљотреса готово исте јачине као што је био катастрофални потрес који је опустошио Сан Франциско 1906 године.

„Вертикални сеизмограф са ултра-дугим периодама“ — тако су амерички геолози назвали овај апарат — дао је први знак о земљотресу на Камчатки дванаест минута после првог померања тла, а у току даљих двадесет часова сеизмограф је регистровао таласе који су кружили око земље у оба правца. Утврђено је укупно петнаест таласних група. Последња од њих обишла је око земље равно осам пута, прешавши притом 290.000 километара.

Из овог и других запажања помоћу новог сеизмографа може се претпоставити да је земљино средиште у усијаном течном стању. Даљим мерењима остаје да се утврди густина те масе, што је и био циљ изградње сеизмографа у Ламонт-опсерваторији.

ИНСТИНКТ КОД ПАЦОВА

Познато је да су пацови врло неповерљиви и опрезни. Зна се да они тешко падају у клопку, а недавно је опитима доказано да располажу и изванредним инстинктом. Ако се оставе два суда с водом, од којих је у првом растворен шећер а у другом сахарин, пацов ће, ако је одморан, подједнако пити воде и из једног и из другог суда. Али ако је, например, приморан да плива, тако да се на крају осећа исцрпен, он ће се зашећерене воде напити десет пута више, зато што осећа да ће му она дати снагу, супротно води у којој је растворен сахарин.

ШТА ЈЕ СПЕКТРОСКОП?

Спектроскоп је апарат помоћу кога се може добити јасан спектар неког извора светлости. Код спектра који је добијен помоћу обичне призме боје се мешају једна с другом, а код спектроскопа не. То се постиже комбинацијама већег броја сочива и призама, па су ти спектри јасни, а боје које се налазе једна поред друге не мешају се.

КО СУ БИЛИ ЈУНКЕРИ?

Реч јункер дошла је од речи junger Herr. Јункери су пруско племство које је живело на великим пољским добрима, занимало се економијом, али и политиком. Они су сачињавали пруску конзервативну странку. Били су против изједначења Јевреја и хришћана у грађанским правима, као и против великих вароши, јер су оне биле гнезда социјалних покрета и револуција.

МАНЧЕСТЕР

Манчестер је врста памучне тканине која је слична сомоту. Употребљава се нарочито за шивење спортских одела. Тако је названа по енглеском граду Манчестру, где се прво почела израђивати.

МАГНЕЗИЈУМ КАО ПОГОНСКО СРЕДСТВО

Магнезијум самлевен у прах у нарочитој машини, у којој као оксидационо средство служи ваздух, употребљаваће се убудуће као погонско средство за аутомобиле и авионе. Сто седамдесет пет килограма магнезијума дају енергију исте јачине као хиљаду литара авионског бензина.

БИЦИКЛ—ПОДМОРНИЦА

Спорт на води и испод воде постаје све омиљенији. За љубитеље овог спорта недавно су немачки конструктори израдили мотоцикл који се креће и по земљи и испод воде. Испод воде овај мотоцикл може да развије брзину од 30 километара на час.

ВИОЛИНА ОД ПАЛИДРВАЦА

Violину од палидрвaца начинио је цинкографски мајстор Фриц Менг из Бад Хомбурга. Радио је у слободном времену 364 часа, а утрошио је за њу 8000 палидрваца. Према оцени стручњака, виолина је одличне конструкције, а и звук јој је добар.

САХРАНА НЕЖЕЊА НА СУМАТРИ

Урођеници са Суматре не сахрањују нежењене људе. Они њихова тела после смрти бацају у шуму, јер сматрају да нису постали „рођаци народа“.

ПОДЗЕМНА ЖЕЛЕЗНИЦА У СТОКХОЛМУ — НАЈМОДЕРНИЈА НА СВЕТУ

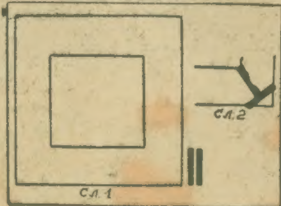
Најмодернију подземну железницу у свету има шведска престоница Стокхолм. Грађење железнице почело је тридесетих година овог века и досадашња мрежа, која углавном везује центар са периферијом, дугачка је 13,5 километара. Мрежа се постепено шири и на остале делове града, деоницу по деоницу. Пруга се налази осамнаест метара испод земље. Возни парк састоји се од 130 вагона са по 52 седишта. Сваки од њих може да прими 150 путника. Возови подземне железнице крећу се брзином од седамдесет километара на час. За што бржи излазак путника из подземне станице на улицу, постоје нарочите покретне степенице, поред тунела за пешаке. На спрату између саме железнице и улице налазе се разне просторије: благајна за вађење карата, трпезарија за персонал и друге, па су уређене чак и трговине у којима путници, у пролазу, могу да купе потребне ствари.

Систем проветравања најбрижљивије је проучен и изграђен уз сарадњу стручњака из неколико земаља. Пошто се возови крећу у размаку од 90 секунди, а задржавање на станицама траје само 30 секунди, и сигналним уређајима поклоњена је особита пажња. Сигнали нису постављени дуж пруге, већ се налазе на првом вагону композиције и њима рукује возач.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ДОСЕТЉИВИ ВОЈНИК

У једној тврђави војници су копали велики ров, широк три метра и врло дубок. Ров су правили у облику квадрата, као што се то види на слици 1. Кад је посао био готов, један од војника примети да му је у средини квадрата остао шињел, одвојен дубоким јарком са све

четири стране. Ров је био исувише широк да би га могао прескочити. Остало му је једино да начини мост и тако пређе на другу страну. Случајно је нашао крај рова две даске и покушао да од њих направи мост, али је убрзо увидео да је то немогућно: даске су биле дугачке тачно по три метра, таман колико је и ров широк. Војник је онда стао да размишља како да помоћу ове даске ипак пређе преко рова. После дужег размишљања он се досетио. Метнуо је даске тако да је без великог напора лепо прешао ров, узео свој шињел и вратио се натраг.

Шта мислите, како је овај досетљиви војник положио даске? Покушајте и ви да решите овај задатак, који није нимало тежак. Ако не можете да погодите, погледајте слику 2 и видећете како је војник у једном углу јарка наместио даске.

ВЕСЕЛЕ ИГРЕ

Играчи поседају по пољани или дворишту један до другог. Према њима на раздаљини од десет корака забоде се у земљу штап и на њ се стави шешир или која друга врста капе. Тада један играч устане, добро оцени раздаљину до шешира и правац којим има да се креће. После тога неко од старијих веже му очи чистом марамицом или убрусом и он крене у правцу шешира. Циљ му је да шешир скине са штапа. Играчи га прате погледом, али остају на својим местима. Ако он скрене улево од правца, играчи му довикују „десно!“, а ако скрене удесно, веле му „лево!“. Ако играч при свем том не скине шешир, него поред њега прође, скида убрус и враћа се на своје место, те други устаје. Ако овај други успе, онда сам одређује играча који ће да скида шешир.

ДА СЕ ЈАЈЕ УВУЧЕ У БОЦУ

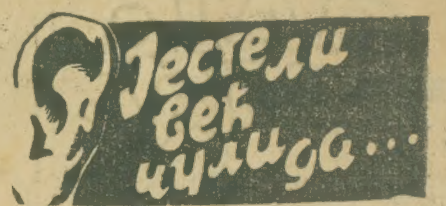
Ставите некувано кокошије јаје у сирћетну есенцију или у врло јако сирће. После једног сата кора јајета ће омекшати и тада можете јаје провaљати кроз руке, истањити га и увући у боцу, чији је грлић иначе ужи од ширине јајета. Ако потом успете воде у боцу, јаје ће постепено повратити свој првобитни облик.

ЛЕПТИР ОД ХАРТИЈЕ

Изрежите од шарене хартије једног оваквог лептира и залепите с друге стране једну цевчицу на-

прављену исто тако од хартије, све онако као што видите на слици. Када наместите то у калем и дунете, видећете како лептир лепо лети.

...најмањи сисари на свету, дугорепе животињице сличне

мишевима, удахну и издахну ваздух 800 пута у минуту.

...најдуже глисте на свету живе у области Викторија, у Аустралији. Оне могу да буду дугачке до два и по метра, а појављују се само у оним пределима где је земљиште веома влажно.

... жаба мора да зажмури кад гута храну.

...свако семе кашмирске орхидеје, веома ретког и лепог цвета, има на спољашњој страни опне шару која претставља будућу биљку заједно са цветом. Мада је свака од о-

вих ретких орхидеја различита, према „цртежу“ на семењу може се тачно знати каква ће орхидеја из њега изникћи.

...у кинеском сликовном писму употребљава се један исти знак за појмове: „рат“ и „две жене у једној кући“.

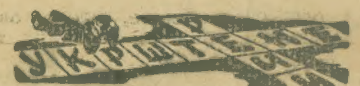
...на острву Маурицијусу, у Индиском Океану, живели су некад папагаји који су били велики као гуске.

...афричка животиња џербоа, која спада у глодаре, може да, не окрећући главу, види и предмете

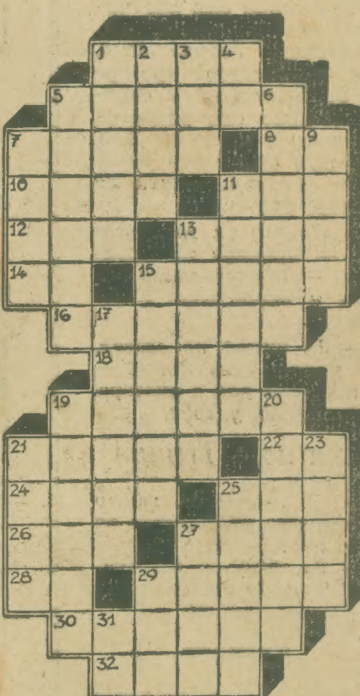
иза својих леђа. Видно поље ове животиње износи 360 степени, тј. претставља потпун круг.

... прва „борна кола“ у српској војсци употребљена су за време заузимања Обреновца. Тада су по наређењу кнеза Милоша биле израђене домуз-арабе, уствари обичне двоколице на које су биле прикуцане дебеле даске од чврстог дрвета. Заклонивши се иза дасака, неколико бораца гурало је двоколице и тако се приближавало турским шанчевима.

Водоравно: 1) обала; 3) планина у Босни; 7) привремено пастирско насеље; 8) предлог; 10) најмањи делић материје; 11) велики морски сисар; 12) планина у Србији; 13) познати шпански сликар (1746—1828); 14) коњ; 15) један занатлија; 16) један фосфат, употребљава се за вештачко ђубриво; 18) ратна справа старих Римљана; 19) назив за покрајину у Арабији. 21) веза; 22) узвик; 24) држава у Азији; 25) најмањи троцифрен број; 26) име наше филмске глумице; 27) проба, експеримент; 28) слово латинице; 29) река у Хрватској; 30) смеша два или више метала. 32) лука у Јемену.

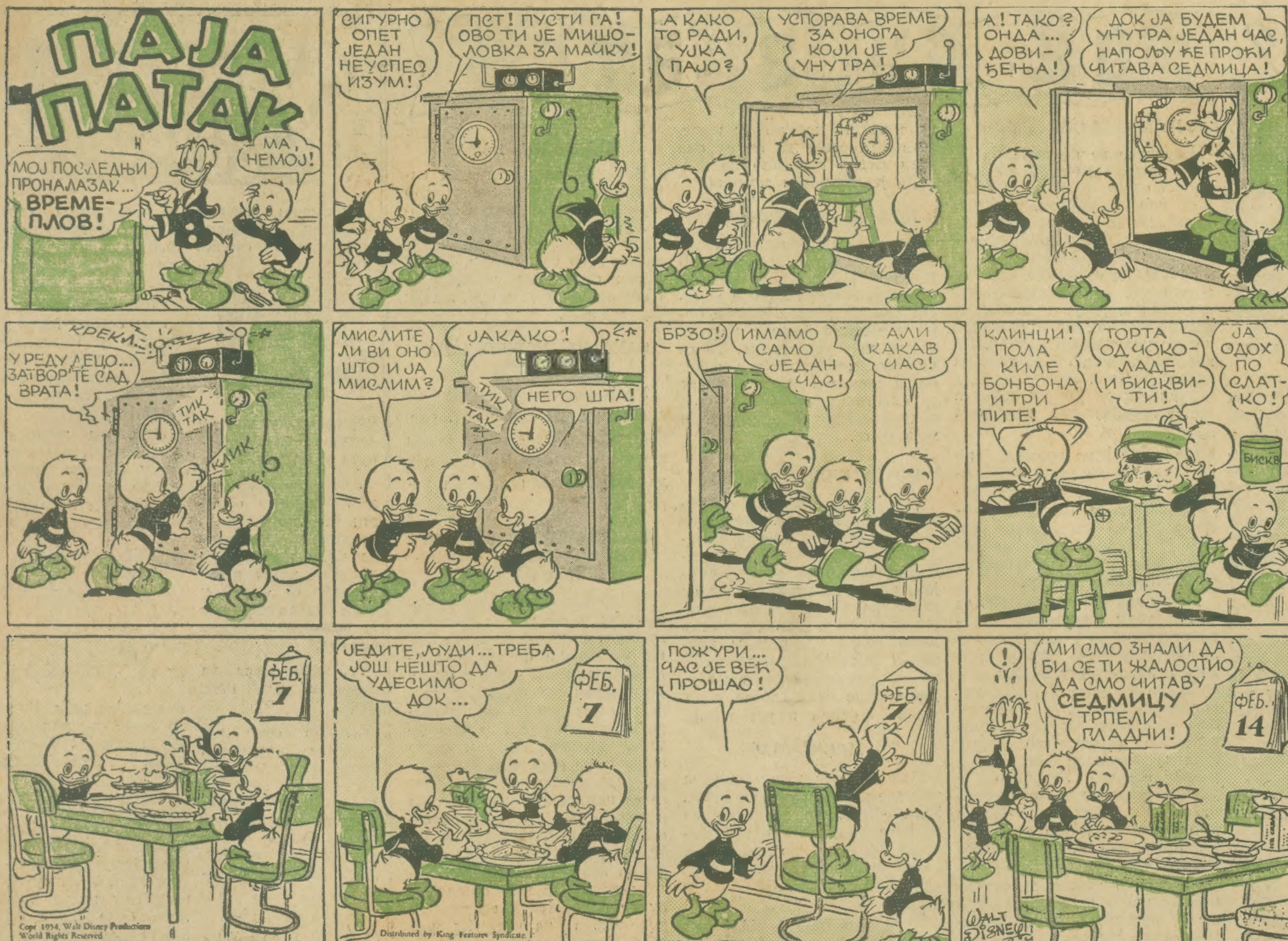
Усправно: 1) обртно тело код машина; 2) проналазак; 3) језеро у Турској; 4) мера за површину; 5) једна од страна у правоуглом троуглу; 6) становник једног континента; 7) велико дрвено буре; 9) општинско подручје; 11) материјал спремљен за алкохолно врење; 13) један музички инструмент. 15) усов; 17) богиња воћа у грчкој митологији; 19) нежно површинско ткиво на слузокожи; 20) дуж одређена крајњим тачкама лука; 21) припадник номадског народа; 23) слово грчке азбуке; 25) ћелија за размножавање код биљака бесцветница; 27) сливник. 29) презиме француског књижевника (1802—1885), 31) слово латинице.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) ла; 3) нада; 5) новела; 7) ботаника; 9) ата; 10) лав; 11) Ра; 12) И(чко) П(етар); 14) ба; 15) „Ремета“; 18) јело. 19) малина; 21) са; 22) ар; 23) не; 25) ало; 27) нит; 28) веверица; 31) ралица; 32) Сава; 33) на.

Усправно: 1) лава; 2) Аден; 3) нота; 4) Алил; 5) нотар; 6) Акаба; 7) Бар; 8) Ава; 12) имела; 13) пелир; 16) еја; 17) тон; 19) малер; 20) Аница. 21) сан; 24) ета; 26) овас; 27) Ница; 29) елан; 30) рива.

Који је

ОДГОВОР

тачан

Еуколија је:

врста лађе
поглед на свет
јунакиња из Спарте
назив старе драме

Аеробија је:

врста бактерија
црначка игра
острво у Индиском Океану
трговачки термин

Поинцијана је:

чувена Римљанка
биљка
средњовековна поема
врста млетачке лађе

ОДГОВОР:

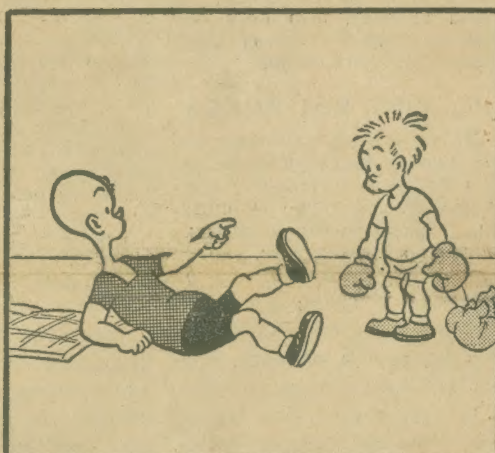
Еуколија је, по схватању старих филозофа, веселост, ведрина, склоност да се све ствари и појаве у свету гледају и примају повољно.

Аеробија је врста бактерија које, као и сва виша жива бића, морају имати кисеоник из ваздуха да би могле да живе, за разлику од анаеробија, којима он није потребан.

Поинцијана је западноиндиска биљка из породице махунара. Она је тако названа по француском гувернеру Западне Индије Поансију, око 1650 године, који је проучавао природну историју Антила.

ПОПАЈ НЕ ЛАЖЕ

— Кад сам био у Сан Франциску, — прича Попај, — радио сам као чистач прозора у једном облакодеру. Једног дана, док сам чистио прозоре на двадесет трећем спрату, изгубио сам равнотежу и стропоштао се. Али, сем што сам добио неколико модрица, ништа ми се није догодило.

— Причај ти то другоме! — прекиде га Хорације. — Пао с толике висине и остао жив. Којешта!

— Ја никад не лажем, — увреди се Попај. — Заиста сам пао с прозора, и то право у собу!

ЊЕН НОВИ ШЕШИР

— Је ли, Пато, зашто си прилепила фластер на лево око? — пита Паја.

— Ју, баш си безобразан! То није фластер, већ мој нови шешир!

КЛЕВЕТЕ

— Чуо сам да си запао до гуше у дугове, — вели Попај Пери Ждери.

— Којешта! — не да се Пера. — То су најобичније клевете мојих многобројних поверилаца!

ПУСТОЛОВИНЕ МАЛОГА ЏОНИЈА

ЗАХВАЉУЈУЋИ ЛУКАВСТВУ КИНЕЗА ШАНГ ЛИНА, ТОМ ТРАУТ И ЊЕГОВИ МОРНАРИ ОСВОЈИЛИ СУ БРОД „МОРСКУ ЛАСТАВИЦУ", КОЈИ СУ ГУСАРИ БИЛИ ОД ЊИХ ОТЕЛИ, И ЗАРОБИЛИ СУ СВЕ ГУСАРЕ, ЗАЈЕДНО С ЊИХОВИМ ВОЂОМ ЦРНИМ БЛЕКИЈЕМ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.